

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2024 r. w Warszawie
zażalenia M. P.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie
z 23 czerwca 2023 r., WSC 13/23,

w sprawie z powództwa Wspólnoty Mieszkaniowej Nieruchomości przy ul.[...] w T.
przeciwko M.P.

o zapłatę i zobowiązanie do wykonania czynności,

1) uchyla zaskarżone postanowienie,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie
kasacyjne.**

[A.T.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 21 lutego 2023 r. Sąd Okręgowy w Tarnowie - orzekając na skutek apelacji powódki Wspólnoty Mieszkaniowej Nieruchomości przy ulicy [...] w T.- zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Tarnowie oddając w całości powództwo M.P. w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2 399,90 zł

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od 28 listopada 2017 r. oraz nakazał pozwanemu wykonanie w ramach łączącej go z powódką umowy z 25 lipca 2013 r., zmienionej umową z 11 września 2013 r., następujących czynności służących kompleksowej naprawie (remontowi) balkonów usytuowanych na ścianie zachodniej budynku mieszkalnego położonego w T. przy ul. [...], przynależnych do znajdujących się w tym budynku lokali mieszkalnych o numerach: [...], [...]1, [...]2, [...]3, [...]4, [...]5, [...]6, [...]7, [...]8, [...]9, [...]10, [...]11, [...]12, [...]13, [...]14, [...]15, [...]16, [...]17, [...]18, [...]19, [...]20, [...]21, [...]22 i [...]23, a polegających na: skuciu istniejących płytek i wylewki do płyty zbrojonej, łącznie z cokołami i czołami oraz demontażu okapników z blachy, usunięciu ocieplenia w części cokołowej celem wykonania prawidłowego uszczelnienia na styku płyta balkonowa - ściana budynku, uzupełnieniu ocieplenia części cokołowej wraz z wyprawą tynkarską po wykonaniu prac izolacyjnych, ponownym wykonaniu w sposób prawidłowy, a więc w szczególności zgodny z zasadami sztuki budowlanej i zaleceniami producentów materiałów wykorzystywanych do wykonywania poszczególnych prac, remontu wyżej wymienionych balkonów, a w ramach tego ich wyczyszczenia, zaizolowania, wykonania wylewki spadkowej z wykorzystaniem właściwej izolacji do balkonów, zaizolowania obróbki blacharskiej z użyciem właściwego materiału, położenia płytek gresowych oraz ułożenia właściwych profili systemowych na krawędziach płyty balkonowej, wykonaniu remontu elewacji w miejscach istniejących spękań i uszkodzeń, co dotyczy zarówno płyt balkonowych, jak i ścianek bocznych balkonów (tzw. żyletek) oraz spodów płyt balkonowych, polegającego na uszczelnieniu, wyrównaniu i zagruntowaniu podłoża, ułożeniu siatki na kleju oraz pokryciu tynkiem o kolorze obecnie istniejącym, zobowiązując pozwanego do wykonania powyższych czynności w terminie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się wyroku, a w pozostałym zakresie oddalił apelację i orzekł o kosztach postępowania za obie instancje.

Od powyższego rozstrzygnięcia skargę kasacyjną wniósł pozwany, określając wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 51 264 zł (k. 618-628). Postanowieniem z 23 czerwca 2023 r. Sąd Okręgowy odrzucił skargę przyjmując,

że rzeczywista wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 50 000 zł (art. 398² § 1 w zw. z art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Motywuując zajęte stanowisko stwierdził, że wartość przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie może być określona dowolnie i musi korespondować z wartością przedmiotu sporu, wartością przedmiotu zaskarżenia wskazaną w apelacji oraz wynikiem postępowania w obu instancjach. Wskazał, że powódka określiła w pozwie wartość przedmiotu sporu na kwotę 22 340 zł i nie uległa ona zmianie po modyfikacji powództwa dokonanej w piśmie procesowym z 28 maja 2018 r. Po doręczeniu pozwu oraz zmodyfikowanego powództwa pozwany nie domagał się bowiem jej sprawdzenia (art. 25 § 2 k.p.c.), nie podlegała ona zatem badaniu na dalszym etapie postępowania (art. 26 k.p.c.). Nie ma w tej sytuacji żadnego znaczenia eksponowane przez pozwanego zaniżenie wartości przedmiotu sporu, jego rzeczą - wobec nie dokonania przez Sąd Rejonowy sprawdzenia wartości przedmiotu sporu z urzędu - było bowiem zgłoszenie zarzutu w tym przedmiocie na odpowiednim etapie postępowania.

Podkreślił, że wobec zaskarżenia przez powódkę wyroku Sądu Okręgowego oddalającego powództwo w całości, wartość przedmiotu zaskarżenia została w apelacji określona na kwotę 22 340 zł. W takim stanie rzeczy, wobec uwzględnienia apelacji powódki w części, wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana w skardze kasacyjnej powinna opiewać na kwotę niższą niż określona w apelacji.

Jego zdaniem - wbrew stanowisku pozwanego - w postępowaniu apelacyjnym nie doszło, z naruszeniem art. 383 k.p.c., do rozszerzenia żądania pozwu. Wprawdzie na etapie postępowania apelacyjnego istotnie zobowiązano powódkę do dokładnego określenia żądania pozwu w zakresie domagania się wykonania kompleksowej naprawy balkonów przez precyzyjne wskazanie jakiego rodzaju działań czy zaniechań żąda i jakie konkretnie czynności mają być nakazane pozwanemu do wykonania w przypadku uwzględnienia powództwa. Było to konieczne w świetle opinii biegłego z zakresu budownictwa, z której dowód został przeprowadzony w postępowaniu apelacyjnym i wobec niezadbania przez Sąd

pierwszej instancji o to by pozew - zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. - zawierał dokładnie określone żądanie.

Powódka w piśmie procesowym z 14 września 2022 r. sprecyzowała żądanie pozwu. W ocenie Sądu Okręgowego, nie można jednak uznać, by doszło w ten sposób do rozszerzenia żądania pozwu lub wystąpienia z nowymi roszczeniami. Dokonane przez powódkę sprecyzowanie żądania pozwu mieści się bowiem w zakresie obowiązków pozwanego jako wykonawcy, wynikających z umowy z 25 lipca 2013 r., które były przedmiotem żądania pozwu, w którym powódka domagała się „kompleksowej naprawy płyt balkonowych”, a więc podjęcia wszelkich działań, które mają doprowadzić do tej naprawy. Tak właśnie rozumiana naprawa była przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, a Sąd ten – wbrew spoczywającemu na nim obowiązkowi - nie podjął jedynie działań zmierzających do doprecyzowania tego, co mieści się pod pojęciem „kompleksowej naprawy”, co było konieczne celem wydania orzeczenia nadającego się do wykonania i ewentualnej egzekucji.

W konsekwencji przyjął, że prace wskazane szczegółowo w piśmie z 14 września 2022 r. zamykają się zakresowo w tym, czego powódka żądała już w pozwie, choć uczyniła to ogólnikowo. Oznacza to jednocześnie, że – wbrew odmiennym zapatrywaniom pozwanego – należało przyjąć, że całość prac wchodzących w skład „kompleksowego” remontu mającego na celu wykonanie umowy, zawierająca się w szczegółowej liście sporządzonej przez powódkę dopiero w toku postępowania apelacyjnego, mieściła się w obszarze wartości przedmiotu sporu wskazanego w pozwie i powielonego w apelacji. Podkreślił, że pozwany na etapie postępowania kasacyjnego nie miał żadnych instrumentów procesowych, przy pomocy których mógłby skutecznie określić wartość przedmiotu zaskarżenia podanego w skardze kasacyjnej na poziomie 51 264,00 zł.

W zażaleniu na to postanowienie pozwany, domagając się jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, zarzucił naruszenie art. 398⁶ § 2 *in fine* k.p.c. w zw. z art. 398² § 1 k.p.c. poprzez odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na niesłuszne przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, iż wartość roszczenia, o którym orzekał ten Sąd jest tożsama z wartością roszczenia, o którym orzekał

Sąd pierwszej instancji, mimo iż w sprawie doszło do rozpoznania sprawy przez Sąd drugiej instancji z przekroczeniem granic apelacji w zakresie pierwotnie zgłoszonego żądania, zaś z uwzględnieniem nieskutecznej modyfikacji powództwa dokonanej w toku postępowania apelacyjnego oraz orzeczenia ponad żądanie strony powodowej polegające na wyrokowaniu co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wskazana przez skarżącego w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji ani dla Sądu Najwyższego i podlega weryfikacji na podstawie akt sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 20 lutego 2015 r., V CSK 239/14, niepubl.; z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15, niepubl.; z 18 marca 2015 r., III CSK 419/14, niepubl.; z 19 czerwca 2015 r., IV CZ 16/15, niepubl.; z 6 listopada 2015 r., II CZ 76/15, niepubl.; i z 13 stycznia 2017 r., III CZ 61/16, niepubl.).

Odpowiednie stosowanie art. 19-24 k.p.c. do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej (art. 398²¹ w związku z art. 368 § 2 k.p.c.) nie może uzasadniać jej aktualizacji przez podwyższenie ponad wartość dotychczasową, a tożsamość zakresu rozstrzygnięcia kwestionowanego w apelacji i w skardze kasacyjnej wyłącza dopuszczalność oznaczenia w skardze wartości przedmiotu zaskarżenia w kwocie innej niż w apelacji. W sytuacji, gdy powódka składała apelację od postanowienia Sądu pierwszej instancji, wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną może jedynie odpowiadać wartości przedmiotu zaskarżenia wskazanej w apelacji, o ile została ona uwzględniona w całości, nie jest natomiast możliwe określenie jej na kwotę wyższą.

Założenie to może jednak podlegać wyjątkom między innymi w sytuacjach, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia została określona w apelacji wadliwie lub doszło do modyfikacji żądania pozwu w ramach art. 383 k.p.c. ewentualnie gdy sąd drugiej instancji orzekł z naruszeniem tego przepisu (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2014 r., III CZ 11/14, niepubl.; z 6 maja 2010 r., II CZ 38/10, niepubl.; z 30 maja 2007 r., IV CSK 120/07, niepubl.; z 22 kwietnia 2002 r., UZ 11/02, OSNP – wkł. 2002, nr 17, poz. 7; z 22 czerwca 2018 r., II CZ

30/18, OSNC-ZD 2019, nr C, poz. 39; z 18 grudnia 1996 r. I CKN 21/96, OSNC 1997, nr 4, poz. 42; z 19 czerwca 1997 r., III CZ 25/97, OSNC 1997, nr 10, poz. 162; i z 7 kwietnia 2017 r., V CZ 26/17, niepubl.).

Wskazana w pozwie wartość przedmiotu sporu, która nie została sprawdzona i zmodyfikowana przez sąd z urzędu przed doręczeniem pozwu, albo na zarzut pozwanego podniesiony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy (art. 25 k.p.c.) pozostaje aktualna w postępowaniu apelacyjnym (art. 368 § 2 k.p.c.) i kasacyjnym (art. 368 § 2 w zw. z art. 398⁴ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.), chyba że w toku postępowania dojdzie do zdarzeń pociągających za sobą zmianę tej wartości (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., IV CZ 52/15, niepubl.; z 23 września 2010 r., III CZ 35/10, niepubl.; i z 14 listopada 1997 r. III CZ 82/97, niepubl.).

W postępowaniu kasacyjnym odpowiednie stosowanie – dla oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia – art. 19-23 k.p.c., nie może zatem uzasadniać ponownego ustalania tej wartości. Możliwość odpowiedniego zastosowania do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia zarówno w apelacji, jak i skardze kasacyjnej przepisów o wartości przedmiotu sporu, musi być sprowadzona do tego, że w razie zaskarżenia w całości orzeczenia o całym przedmiocie sporu, jako wartość przedmiotu zaskarżenia należy podać jego wartość ustaloną w pierwszej instancji. Nie można natomiast odesłania tego rozumieć jako uprawnienia do ponownego oznaczania wartości przedmiotu zaskarżenia na użytek skargi kasacyjnej, w sposób prowadzący do podwyższenia ustalonej już wartości przedmiotu sporu (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2003 r., IV CZ 153/03, niepubl.).

W realiach rozpoznawanej sprawy – wbrew stanowisku Sądu Okręgowego – zaistniała jednak sytuacja otwierająca możliwość ponownego badania wartości przedmiotu sporu na etapie postępowania kasacyjnego i umożliwiającą skarżącemu wskazanie tej wartości w sposób odbiegający od wartości przedmiotu sporu oznaczonej w pozwie i wartości przedmiotu zaskarżenia określonego w apelacji.

W pozwie wartość przedmiotu sporu została określona na kwotę 22 340 zł, na co złożyło się żądanie zasądzenia kwoty 2 399, 90 zł (punkt I) oraz żądanie

nakazania pozwanemu kompleksowej naprawy płyt balkonowych celem usunięcia wad wykonawczych (punkt II), oszacowane przez powódkę na kwotę 19 940 zł (k. 2 – 7). Żądanie sformułowane w punkcie II pozwu zostało zmodyfikowane w piśmie procesowym z 28 maja 2018 r. (k. 94-95), jednak - jak trafnie podkreślił Sąd Okręgowy - wskazana przez powódkę wartość przedmiotu sporu uległa stabilizacji, nie została bowiem przez Sąd pierwszej instancji sprawdzona ani z urzędu, ani na zarzut pozwanego (art. 26 k.p.c.). W konsekwencji tak określona wartość stała się wartością przedmiotu zaskarżenia wskazaną w apelacji (k. 431 – 438), wobec oddalenia przez Sąd pierwszej instancji powództwa w całości i wskazanego w apelacji zakresu zaskarżenia (art. 368 § 2 k.p.c.).

Rzecz jednak w tym, że Sąd Okręgowy przyjął, że ani pozew, ani pismo procesowe powoda z 28 maja 2018 r. – wbrew art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. - nie zawierało dokładnie określonego żądania, a Sąd Rejonowy nie wezwał powódki do usunięcia tego braku. W konsekwencji Sąd drugiej instancji na rozprawie apelacyjnej przeprowadzonej 8 września 2022 r. wezwał pełnomocnika powódki do dokładnego określenia żądania pozwu w zakresie domagania się kompleksowej naprawy płyt balkonowych poprzez precyzyjne określenie jakiego rodzaju działania czy zachowania żąda od pozwanego i jakie konkretnie czynności mają być mu nakazane do wykonania w przypadku uwzględnienia powództwa co do tej części żądania, w terminie siedmiu dni pod rygorem zawieszenia postępowania (k. 537 – 538). W wykonaniu zobowiązania powódka sprecyzowała w piśmie procesowym z 14 września 2022 r. żądanie pozwu, uwzględniając przy tym opinię biegłego W.S. sporządzoną dopiero w postępowaniu apelacyjnym, wskazując jakie prace mają być wykonane przez pozwanego w ramach kompleksowej naprawy płyt balkonowych i usunięcia wad wykonawczych oraz modyfikując w związku z tym wnioski apelacji (k. 538 – 541). Dodatkowe doprecyzowanie tak sformułowanego żądania nastąpiło na rozprawie przeprowadzonej przed Sądem Okręgowym 30 września 2022 r. (k. 544 – 545). Otworzyło to automatycznie kwestię określenia nowej wartości przedmiotu zaskarżenia, jest to bowiem pochodna majątkowej wartości żądania niepieniężnego odpowiadającego interesowi strony skarżącej (art. 19 § 2 k.p.c.).

Kwestia czy doszło w ten sposób na etapie postępowania apelacyjnego do rozszerzenia żądania pozwu – wbrew art. 383 k.p.c. – jest przedmiotem zarzutów skargi kasacyjnej (k. 618 – 628). Nie można – w tych okolicznościach - odeprzeć zarzutów pozwanego, że sprecyzowanie żądania pozwu na etapie postępowania apelacyjnego mogło wpłynąć na wartość przedmiotu zaskarżenia. Wobec ogólnikowego, a tym samym mogącego podlegać różnym ocenom, sformułowania żądania, które - zdaniem Sądu Okręgowego - nie pozwalało na wydanie orzeczenia nadającego się do wykonania i egzekucji, oczywistym jest, że każda ze stron miała różne wyobrażenie, jakie prace mają mieścić się w „kompleksowej naprawie płyt balkonowych celem usunięcia wad wykonawczych”, co przekładało się na odmienną ocenę wartości przedmiotu sporu.

Sprecyzowanie przez powódkę - na żądanie Sądu Okręgowego - w piśmie procesowym z 14 września 2022 r. oraz na rozprawie przeprowadzonej 30 września 2022 r., jakie konkretnie prace rozumie pod pojęciem „kompleksowej naprawy”, pozwoliło na zobiektywizowane oszacowanie ich wartości. Przed tą datą wartość ta nie miała obiektywnej podstawy w postaci określenia jakie prace mają być wykonane, każda ze stron mogła bowiem, w zależności od swojej subiektywnej oceny, wprowadzać po desygnat pojęcia „kompleksowa naprawa” różną treść, co automatycznie przekładało się na wartość przedmiotu sporu.

Pozwany mając na uwadze zaistniałą w sprawie sytuację procesową, oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej w sposób odbiegający od wartości przedmiotu zaskarżenia sprecyzowanej w apelacji, a argumentacja Sądu Okręgowego, wskazująca na brak takiej procesowej możliwości nie przekonuje.

W przypadku powzięcia przez Sąd Okręgowy wątpliwości odnośnie do wskazanej w skardze kasacyjnej pozwanego metodologii ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia, rzeczą tego Sądu może być jedynie jej sprawdzenie i ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia w sposób odmienny. Punktem odniesienia do jej ustalenia – z przyczyn wyżej podniesionych – nie może być jednak wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana w apelacji, lecz wartość uwzględnionego powództwa (apelacji) w odniesieniu do żądania sprecyzowanego

dopiero na etapie postępowania apelacyjnego, a nie żądania, które zostało sformułowane przed Sądem pierwszej instancji.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.). Wobec wyniku postępowania zażaleniowego koszty tego postępowania powinny być rozstrzygnięte w orzeczeniu kończącym postępowanie zainicjowane skargą kasacyjną (art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ oraz w zw. z art. 391 § 1 i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

[SOP]

[ał]